

Akademie výtvarných umění v Praze
Studijní program Výtvarná umění
Ateliér Malba 2 / škola Vladimíra Skrepla

DIPLOMOVÁ PRÁCE

How a Man May Sometimes Put His Trust in a Horse

Vypracovala: Anna Štefanovičová
Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Vladimír Skrepl
Oponent diplomové práce: Jiří Ptáček

Akademický rok 2021/2022

V mé diplomové práci se věnuji zranitelnosti, prvním vzpomínkám, strachu a reakcím na různé životní zkušenosti. Snažím se pracovat s emocemi a to hlavně se strachem, pocitem znepokojení a hrůzy. Tématem je hlavně odstup od strachu a úzkosti a nalézání prostoru k terapii a naději – která vytváří víru, že vše dobře dopadne i přes vnímané problémy.

V souboru obrazů pracuji s dvojznačností mezi strachem a odvahou, klidem a neklidem, napětím pěkného a nepěkného, něžnosti a děsivosti, moci a slabosti.

Toto téma jsem si vybrala, protože mě pocit strachu od dětství fascinuje, vyhledávám ho a ráda se bojím, pokud vím že po strachu následuje příjemný pocit úlevy. Víím, že strach je jedna z primárních emocí vznikající jako reakce na hrozící nebezpečí. Chrání nás a posouvá dopředu. Proto ve strachu nechci vnímat jenom negativní pocity ale i kladné výsledky.

Zkusíme-li se na strach podívat beze strachu, získáme dojem, že má dvojí aspekt: na jedné straně v nás může vyvolávat aktivitu, na druhé straně nás může ochromovat. Strach je vždy signálem a varováním před nebezpečím a současně má charakter výzvy, tedy impulsu, abychom jej překonali. (Základní formy strachu, Fritz Riemann, překlad Eva Bosáková, Portál, Praha, 2010, s. 12)

Důvod, proč jsem si vybrala loutku jako hlavní motiv v malbách je, že navazuje na mou první vzpomínku. Asi jako 3 letá jsem za výlohou obchodu uviděla marionetu kostry, která hrála na klavír. Od tohoto momentu jsem měla intenzivní strach z loutek, kostlivců a smrti. Proto se spojením loutky a strachu v diplomové práci pracuji. Loutky pro mě od dětství představují tajemství, vyvolávají ve mně pocit nejistoty a znepokojení a také vzbuzují neodbytný pocit, že nás pořád sledují. Jako dítě jsem si nebyla vědoma toho, že jde o skutečnost uměleckou. Nebylo mi jasné, že loutka je znakem dramatické postavy – propadla jsem iluzi, že je skutečná živá bytost.

Loutka je vlastně reprodukce živé bytosti, více či méně pravdivá, více či méně interpretovaná, různí se v proporcích a je více či méně schopna se pohybovat určeným způsobem a může tak vytvořit všechny druhy citů, duševních stavů a postojů, má zkrátka dramatickou kapacitu a je animovaná buď viditelně, nebo neviditelně jakýmkoli způsobem, který si její „manipulátor“ vymyslí. (citace textu Gerarda Mariniera z roku 1953 v disertační práci Loutky jako edukační nástroj, Hana Volkmerová, Brno, 2016, s. 18)

Můj původní plán, byl vytvořit loutkový videoklip, kde bych se stejným tématem pracovala. Zkusila jsem si postavy vyrobit, vznikly i kulisy a kostýmy, ale rozhodla jsem se, že video v mé diplomové práci nakonec použít nechci. Tvorba videa byla pro mě nová forma vyjádření, nebyla jsem si jí jistá a tak jsem se přiklonila k malbě, která je pro mě hlavní výtvarný prostředek.

Namalovala jsem soubor obrazů ovlivněný emocemi a reakcemi na různé životní zkušenosti. Jde hlavně o námět portréty loutek – herců, kteří tyto osobní prožitky zastupují. Soubor na první pohled působí, že se jedná o stylizovaný portrét. Jsou to ale podobizny konkrétních marionet prvotřídních českých loutkářů, které jsem použila jako šablonu. Vybrala jsem si předlohy existujících loutek, protože je lze použít univerzálně. Vyřezaná loutka malého chlapce může být v každé hře jiná postava – princ, kašpárek, škrhola,... Vybrala jsem si například marionetu Václava Dědka, Jana Karpaše, Mikoláše Sychrovského, Jiřího Hudečka, a jiné. Pochopitelně je estetizuji do formy, která je mi vlastní. Abych víc pracovala s nejednoznačností, loutky jsem zbavila typického prvku – provázku a vahadla abych podtrhla iluzi, kterou vyvolávají. Jelikož jde o malbu a ne skutečnou loutku, je zde absence hlasu a pohybů, kterými herec dřevěnou postavu oživuje a kterými v nás probouzí iluzi živosti, proto jsem si vědoma, že v malbě nepůsobí až tak intenzivně. Ráda médium malby rozšiřuji o jiné výtvarné prostředky, tak jsem k sérii obrazů vyrobila velkoformátové kresby – muchláže se stejným námětem a keramické magnetky, které obrazy volně doprovázejí.

Loutky v mém souboru obrazů zobrazují děsivost a neklid. Něžnost a naději zastupuje (v roli nejbližšího společníka) postava koně. Kůň představuje oživující a očišťující sílu. Od pradávna

dvojice kůň a jezdec, resp. symbióza koně s jezdcem zřejmě vyjadřuje dvojnickví smrtelného těla a nesmrtelné duše. V malbě vnímám koně i jako náboženský symbol, víru v Boha. Víra mi nabízí uchopitelné odpovědi na zneklidňující záhady, posiluje moji odvahu a důvěru tím, že ukazuje, že lze překonat strach, vyrovnat se s nedostatky a nepříjemnostmi každodenního života.

Stejnou funkci mají podle mě pohádky a příběhy, které mě v procesu tvorby inspirovali. Například dílo Dítě Mariino od bratrů Grimmů, příběh o koni Černý krasavec od Anny Sewekll, nebo pohádka O divotvorných jablkách a živé vodě, kde má také postava koně důležitou roli. Tyto příběhy a všeobecně pohádky pro děti vytvářejí potřebu posilování pocitu smyslu života, ale také důvěry v okolní svět a přemáhání strachu.

Z výtvarného umění jsou pro mě inspirující díla například od amerického umělce Adama Alessiho, instalace německé umělkyně Agnes Scherer, obrazy Pauly Kamps, animované filmy Nathalie Djurberg a Hanse Berga. Z hudby uvedu mého oblíbeného interpreta, Alana Jenkinsna, jehož hudbu jsem při práci poslouchala a jehož písnička s názvem, How a Man May Sometimes Put His Trust in a Horse, podtrhovala téma, které jsem si vybrala.

Představuji si, že se v instalaci mé magisterské diplomové práce budou odehrávat rozmarňé dialogy s nelidskými nebo částečně lidskými postavami - loutkami, které mají symbolizovat konkrétní emoce. Zastupují rozporuplné pocity na rozdíl od obrazu s motivem koně a jezdce symbolizujícího klid a naději. Na začátku textu jsem se zmínila, že se snažím pracovat s emocemi a to hlavně se strachem. Strach však není hlavním tématem, ale práce s ním, impuls překonat jej. Dělal mi trochu problém v textu uchopit toto téma, jelikož píšu o svých pocitech a námět je především o práci s emocemi. Chtěla jsem se vyvarovat přecitlivělosti, kterou teď v mojí tvorbě považuji za důležitou. Víím, že jsem si vybrala dost rozsáhlé téma, které mě pořád fascinuje a se kterým plánuji nadále pracovat.

Použité prameny a literatura:

- Umění Loutky (Marie a Pavel Jiráskovi, KANT ve spolupráci s JAMU v Brně, Praha, 2019)
- Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době. (Bruno Bettelheim. překlad Lucie Lucká, Lidové noviny, Praha, 2000)
- Příběhy, které léčí (Maria Molicka, Portál, Praha, 2007)
- Problematika teorie a estetiky loutkového divadla (Jan Blecha, CERM Akademické nakladatelství, Brno, 1998)
- Ke kořenům české loutkářské estetiky (Erik Kolář, Divadlo 15, 1964, s. 67-71)
- Baba Jaga a jiné pohádky (antologie, překlad Zdeňka Psůtková a Jana Mertinová, Readers Digest Výběr, Praha, 2008)
- Black Beauty (Anna Sewekll, překlad Jana Cachová, Junior, Říčany, 1993)
- Zásvěetí na cestě k proměně: Od mýtu až po soudobý román (Eva Markvartová, Malvern, Praha, 2022)
- Základní formy strachu, (Fritz Riemann, překlad Eva Bosáková, Portál, Praha, 2010)